

Samband mellan för tidig födsel, tidig död och nedsatt fertilitet

I en studie från det norska födelseregistret har Swamy och medarbetare undersökt risken för mortalitet upp till 18 års ålder och utfall avseende utbildning och reproduktion i vuxen ålder i relation till gestationsålder vid födseln. Man utgick från data från en 22-årsperiod (1967–1988) och inkluderade en kohort på totalt nästan 1,2 miljoner barn som var födda levande eller döda från och med 22 fullgångna graviditetsveckor. För att värdera reproduktion och utbildning begränsades kohorten till åren 1967–1976 med en uppföljning till och med år 2004. Den senare kohorten omfattar drygt 580 000 överlevande personer.

Undersökningen visade att prematur födsel (gestationsålder <37 v) var något vanligare bland pojkar än bland flickor (5,6 respektive 4,7 procent). För barn som var födda mycket för tidigt, i intervallet 22–27 veckor, var mortaliteten bland levande födda under det första levnadsåret hög: 70 procent för flickor och 75 procent för pojkar. Mortaliteten senare under barndomsåren (1–12 år) bland de barn som överlevt det första året minskade därefter drastiskt till omkring 1,5 procent. Dock var den relati-

»Bara med hjälp av sådan kunskap kan vi utveckla den moderna neonatala intensivvården så att den bäst gagnar det för tidigt födda barnet.«

va risken för död fortfarande 5–10 gånger högre än för barn födda i fullgången tid. Under ungdomsåren förelåg ingen ökad mortalitet som var associerad till för tidig födelse.

Andelen av de för tidigt födda som senare fick egna barn var lägre än för de personer som var födda i fullgången tid, och tendensen var mer uttalad ju tidigare personen var född. För kvinnor som var födda i intervallet 22–27 gestationsveckor hade 25 procent fått egna barn mot knappt 70 procent bland dem som var födda i fullgången tid. För män var motsvarande siffror 14 respektive 50 procent. För kvinnor, men inte för män, påvisades en dubbelt ökad risk för att få barn för tidigt om kvinnan själv var född mycket för tidigt. Det var fler i gruppen med för tidig födelse som inte fullbordade gymnasial utbildning, och andelen personer som genomgått högskolestudier var marginellt lägre.

Den aktuella studien avspeglar en tidsperiod då neonatal intensivvård var i sin linda. Medicinsk vård och omvårdnad av prematura barn har utvecklats dramatiskt sedan dess. De höga mortalitetssiffrorna är främmande för oss i dag. I det svenska perinatala kvalitetsregistret (PNQ) kan man för åren 2005–2007 utläsa en överlevnad på 81 procent för barn födda före 28 graviditetsveckor. Man vågar också gissa att andelen levande födda barn med gestationsålder från 25 veckor och nedåt var mycket liten i den norska kohorten på grund av ett selektivt om-

Foto: SPL/IBL

Medicinska resttillstånd och nedsatt kognitiv förmåga skulle kunna förklara varför för tidigt födda har nedsatt fertilitet och lägre utbildningsnivå.

händertagande. Undersökningen ger ingen förklaring till varför för tidigt födda har nedsatt fertilitet och lägre utbildningsnivå, men författarna spekulerar över om medicinska resttillstånd och nedsatt kognitiv förmåga menligt påverkar relationsbildning, fertilitet och lärande. Studien är viktig, därför att den tydliggör behovet av att kontinuerligt följa upp barn som föds för tidigt, både på kort och på lång sikt. Bara med hjälp av sådan kunskap kan vi utveckla den moderna neonatala intensivvården så att den bäst gagnar det för tidigt födda barnet.

Stellan Håkansson

docent, barn- och ungdomskliniken, Norrlands universitetssjukhus, Umeå

Swamy GK, et al. Association of preterm birth with long-term survival, reproduction and next-generation preterm birth. JAMA. 2008;299:1429–36.

Låg födelsevikt ökar risken för autism

Låg födelsevikt och prematur förlossning ökar risken för att barnet senare ska få autismdiagnos. Det visar en amerikansk studie presenterad i tidskriften *Pediatrics*. Studien omfattar barn födda i Atlanta under 1981–1993. Författarna har dels jämfört prevalensen av autism med prevalensen av hjärnskador som mental retardation och CP, dels skattat risken för autism med sjunkande födelsevikt och gestationsålder. Dessa barn har sedan matchats mot jämnåriga kontroller.

Värt att notera är att det handlar om gamla data, som inte speglar modern förlossningsvård. Barn som föddes före gra-

viditetsvecka 33 och med födelsevikt under 2,5 kilo löpte en fördubblad risk att drabbas av autism jämfört med barn som föddes normalviktiga och efter vecka 33.

Intressant nog har kopplingen noterats bara i fall där autism åtföljs av en annan funktionsnedsättning, t ex mental retardation. Någon korrelation mellan endast autism, utan mental retardation, och låg födelsevikt och prematur förlossning har alltså inte hittats.

Kopplingen mellan autism och födelsevikt samt tidig förlossning var särskilt stark för flickor. Författarna spekulerar över om könsskillnaderna skulle kunna bero på att autism har olika genetiska or-

saker hos kvinnor och män. Autism är en neuropsykiatrisk störning som sannolikt är medfödd.

Ett stort antal gener tros vara inblandade i utvecklingen av autism: exempelvis har kandidatgener belägna på samtliga 23 kromosomer föreslagits. I storleksordningen två per 1 000 barn diagnostiseras med autism, och diagnosen ges oftare till pojkar än till flickor.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Pediatrics. 2008;121:1155–64.